

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

ГБОУ «Цакирская средняя общеобразовательная школа-интернат художественно-эстетического направления»

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО

Цыренжапова С.Б.
№1 от «31» 08.2023г.

СОГЛАСОВАНО

Зам.дир. по УВР

Цыренова Э.Ц.
№1 от «31» 08.2023 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

Абидуева Н.Б.
№132 от «31» 08.2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета

«Родной язык»

для 3 класса начального общего образования
на 2023-2024 учебный год

Составитель: Будаева Любовь Германовна
учитель начальных классов

3 классай үзэхэ буряад хэлэнэй гаршаг

Эхин классуудта грамматика ба бэшгэй дүримүүдхээ эгээл хүнгэн мэдэсэнүүд оруулагданхай. Эхин классай хурагшад үгын фонетическэ бүридэлтэй, зарим хэлэлгын хубинуудтай ба тэдэнэй шухала формонуудтай, мэдүүлэлэй тон юрэнхы янзануудтай, мэдүүлэлэй гэшүүдтэй, бэшгэй дүримүүдтэй танилсаха болоно.

Хурагшадые үгын лексическэ удха шанартай, олон ондоо болон дүтэрхы удхатай үгэнүүдтэй практическаар танилсуулха. Хурагшад грамматикын болон бэшгэй дүримүүдтэй танилсажа, хэлэ шудалан үзэлгэдэ хабаатай арга хэрэгсэлнүүдые түрэл түрэлөөрнь илгажа ба тэдэнээ зэргэсүүлэн хаража үзэхэ, тобшолол гаргаха шадабаритай болохо зэргэтэй.

Эхин классуудта үзэхэ программа гурбан бүлэгтэ хубаагдана: "Абян ба үзэгүүд", "Үгэ", "Мэдүүлэл".

АБЯАНУУД БА ҮЗЭГҮҮД. (15)

Энэ бүлэгтэй гол шухала ойлгосонуудые хурагшад нэгэдэхи класста ойлгожо абана. Хоёрдохи класста бэшгэй дүримүүд сооһоо гол шухалань түргэн ба удаан аялгануудые, дифтонгнууд, йотированна аялгануудые үгэ соо зүб хэрэглэжэ, бэшэжэ хуралга болоно. Эдэниие хоёрдохи класста ойлгуулбашье, гурбадахи класста бүри орёо шэнэ дүримүүдые хэрэглэжэ дабтаха, бэхижүүлхэ хэрэгтэй.

Энэ "Абян ба үзэгүүд" гэхэн бүлэг соо хэлэгдэхэн арга хэрэгсэл ойлгуулхадаа, нютаг нютагай хэлэнэй диалектын илгаануудта тусгаар анхарал табигдажа, багша нютагай хэлэнэй онсо шэнжэнүүдые хараадаа абажа, абян ба үзэгүүдые үгэ соо зүбөөр үгүүлжэ, бэшэжэ, хуралгада тусгаар упражнени саг үргэлжэ дүүргүүлхэ болоно. Олонхи үгэнүүд хэлэгдэхэндээ адляар бэшэгдэдэг ха юм. Гэбэшье зарим абянууд үгүүлэгдээшэхээ ондоо үзэгөөр тэмдэглэгдэдэг бшуу. Жэшэнь, адхана, худха. Программа соо үгы лексическэ ба грамматическа талаһаань хаража үзэхэ гэхэн эрилтэ табигдана. Лексикээр теоретическэ мэдээнүүдые ойлгуулха гэхэн асуудал табигданагүй, харин грамматикын ба орфографиин дүримүүдые үзэхэ зуураа гансал практическа упражненинуудые дүүргэхэ болоно.

Хурагшад үгэ гээшэ бодото байдалай элдэб юумэнүүдые харуулһан элдэб удхатай байдаг, мэдүүлэл соо, илангаяа холбоотой хэлэлгэ соо ороходоо, бүри шэнэ удхатай болодог, ондо ондоогоор үгүүлэгдэдэг, үгэнүүд дүтэрхы гү, али тад ондоо удхатай байжа болодог гэхэн ойлгосо абаха болоно.

Үгын бүридэл (12).

Тиихэдэ хуури ба залгалта тухай ойлгуулаад, тэдэниие бэшэхэ дүримүүдтэйнэ танилсуулха. Үгын хуури соо тодо бэшэ түргэн аялгануудые, үгын һүүлдэ тодо бэшэ ээ, эй аялгануудые бэшэхэ дүримдэ анхарал табигдаха. Үгын үндэхэн ба суффикс тухай түрүүшын ойлгосо абаха болоно.

Хэлэлгын хубинууд. (40)

Хэлэлгэ сооһоо хэн? юун? юу хэнэб? ямар? г.м. асуудалда харюусаһан үгэнүүдые оложо хуралга хадаа юумэ, шанар тэмдэг, үйлэ нэрлэхэн үгэнүүдтэй танилсуулна.

Гурбадахи класста "Юумэнэй нэрэ", "Тэмдэгэй нэрэ", "Глагол" гэхэн ойлгосонууд ба терминуудые ойлгожо абаха.

Тус класста хэлэлгын хубинуудай удхые хүсэд найнаар ойлгоод, саашань тэдэнэйнгээ зарим шэнжэнүүдтэй танилсаха. Жэшэнь, юумэнэй нэрэнүүд хэлэлгэ соо ороходоо, бусад үгэнүүдтэй холболдохын тула элдэб залгалтануудые абадаг (зохилдол падеж тухай дурдангүй) гэжэ практическа ойлгохо, нэгэнэй ба олоной тоодо байһан юумэнэй нэрэнүүдтэй танилсаха. Глаголой хуури ба залгалтануудтай танилсаха.

Мэдүүлэл (11 цаг) Мэдүүлэлэй янзанууд. Хуряангы болон дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд. Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоон. Мэдүүлэлэй шухала болон юрын гэшүүд: элирхэйлэгшэ, нэмэлтэ

Хэлэлгын нюусанууд (12 цаг)

Текст. Гол удха. Домоглол. Зураглал. Бодомжолго. Текстын хубинууд. Нэрлэлгэ. Фразеологизмууд . Үгын сэхэ ба шэлжэнэн удха. Синонимууд. Антонимууд. Омониумууд. Амаршалга бэшэлгэ. Бэшэг бэшэлгэ.

Рефлексивнэ хүдэлмэри (7 цаг)

Дабталга. Жэлэй эсэсэй шалгалтын хүдэлмэри. Алдуунуудыг усадхаха ажал, Рефлексивнэ хэшээл.

БЭШЭЛГЭДЭ НУРГАЛГА (Сэбэр бэшэлгэ)

Сагай үсөөн дээрээ сэбэр бэшэлгээр хэгдэхэ хүдэлмэридэ тусхай хэшээл хараалагданагүй, тиимэнээ бэшэлгын хэшээл сооһоо сэбэр бэшэлгэдэ 8-10 минута сагыг 2—3-дахи классуудта неделидээ 2-3 дахин, харин 4-дэхи класста неделидээ 1-2 дахин үгэжэ байбал таарамжатай.

Сэбэр бэшэлгыг яжа, ямараар ябуулха тухай класс буридэ программаар хараалагдана.

Хоёрдохи-дүрбэдэхи классуудта сэбэр бэшэлгыг, программын ёһоор бэшэгдэхэнэ гадна, мүн бэшэхэдэ бэрхэтэй ямар нэгэн үзэгүүдыг гү, али тэдэнэй холболтонуудыг бэшэжэ нуруалга, бэшэмэл гү, али хэблэмэл текстнээ буулгажа бэшэлгэ, багшын уншалга дор бэшэлгэ, тоололго дор бэшэлгэ байжа болоно.

Эхин классуудай нуруалгадай али бүхы бэшэлгэнэ нягта сэбэр, эли тодо ба алдуугүй байха ёһотой.

Нуруалгадай бэшэжэ нуруалгын зорилго иимэ:

- 1) абяе үзэгтэ "оршуулха" (фонетико-графическа бэшэлгэ тухай хэлэгдэнэ);
- 2) үзэг, үгэ, мэдүүлэл зүбөөр, эли тодоор бэшэхэ, номһоо, самбарһаа буулгажа бэшэхэ, багшын уншалга дор бэшэхэ, бэшэнэнэ шалгаад, гаргаһан алдуунуудаа заһаха.
- 3) хараһан, дуулаһан тухайгаа, өөрынгөө һанал бодолыг найруулан бэшэжэ нуруалга - эдэ болоно. Дээрэ дурдагдаһан шадабари ба дүршэлнүүд бага багаар, дүрбэн жэлэй нуруада бэелүүлгэ

Шэнэ стандартын ёһоор дадал шадабаринууд.

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо. тэдээндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдээндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо оролдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;
- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа абаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдхэлэй байдал тухай, тиихэдэ үзэһэн юумэнууд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ шуудалха эрмэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Бээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй тема хэлэхэ, зорилгыень табиha;
- багшатаяа сугтаа хуралсалай проблемнэ асуудал яажа шиидхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиha;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха. зэргэсуулхэ, тиин өөрынгөө
 - ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
 - өөрынгөө, ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай болобобиб гэжэ элирүүлжэ хураха, критеринүүдые зохёохо;

Оршон тойронии шуудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо; юун тухай хэлэгдэнэб, удхань амар бэ, идеянь ямар бэ?
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнууд (текст, схема, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
 - үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
 - анализ, синтез хэхэ;
 - шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохи холбоо харуулха, тодоруулан зохёон тогтоохо;
 - бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- хэлэлгын зорилгоһөө дулдыдуулан өөрынгөө һанал бодол амин ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зорилгоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог үг, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолдо ерэхэ;
- асуудалнууды табиha.

Жэлэй дүүрэхэдэ һурагшад мэдэсэ ба шадабаринууд.

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- аялгануудай нугарал тухай ойлгосотой болохо
- ии, ы, ээ- эй аялган үзэгүүдэй бэшэлгэ тухай мэдэхэ;
- үгын анхан һуурида б, л, м, р хашалгануудай удаа тодо бэшэ аялганай бэшэгдэхэ тухай;
- үгэнүүдэй бии бололго тухай, үгын бүридэл тухай суффикс, залгалта, анхан һуури, гараһан һуури;
- зөөлэн һууритай абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялган үзэг бэшэхэ тухай;
- юмэнэй нэрын падежнуудые ба тэдэнэй удха, үүргэ мэдэхэ;
- дахуул үгын үүргэ, тэрэнэй бэшэлгэ мэдэхэ;
- тэмдэгэй нэрын мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай;
- үйлэ үгын мэдүүлэл соо дүүргэдэг үүргэ тухай
- үйлэ үгын түхэлэй бии болоходо аялгануудые бэшэхэ тухай;
- үйлэ үгын сагууд: (мүнөө, үнгэрһэн, ерээдүй), тэдэнэй хэлэлгэ соохи үүргэ тухай;
- хуряангы ба дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд тухай;
- мэдүүлэлэй юрын гэшүд тухай;
- бодомжолһон түхэлтэй текст тухай;
- фразеологимууд, омонимууд тухай;
- хэрэгэй саарһа, бэшэг бэшэхэ тухай.

Һуралсалай жэлэй һүүлдэ 3- дахи классай һурагшад нимэ мэдэсэ ба дүршэлтэй болоһон байха:

– аялганай тааралдал, һубарил ба нугаралые, үгын һуури ба залгалтые, үндэһэн ба суффиксые, үзэһэн хэлэлгын хубинуудые, мэдүүлэлэй шухала ба юрын гэшүүдые.

Һурагшад нимэ шадабаритай болохо:

- багшын уншажа үгэхэдэ, 40 – 45 үгэтэй текстые алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшэхэ;
- үгын һүүлэй ээ- эй, ээ- өө аялгануудые зүбөөр хэрэглэхэ;
- юмэнэй нэрэнүүдые олоной тоодо зүбөөр хэрэглэхэ;
 - тэмдэгэй нэрэнүүдые хэлэлгэ соогоо зүбөөр хэрэглэхэ;
- мэдүүлэлнүүдэй һүүлдэ асууһан ба шангадхаһан тэмдэгүүдые зүбөөр табижа шадаха;
- интонаци баримталан, мэдүүлэлнүүдые илгаха;
- мэдүүлэл сооһоо шухала гэшүүдые оложо шадаха;
- багшын уншажа үгэһэн текстдэ түсэб өөрөө табяад (50-60үгэтэй), һургалгын изложени бэшэхэ
- багшын хэлэжэ үгэһэн темэдэ гү, али хараһан, дуулаһан юмэн тухайгаа богонихон сочинени бэшэжэ шададаг болохо.

ДҮРИМӨӨР ШАЛГАГДАХАГҮЙ ҮГЭНҮҮД

Автобус, агнуури, амһарта, батагана, библиотекэ, богоһо, булаабха, гулабхаа, гүзээн, дальбараа, добуун, жэрхи, замбуулин, зумбараан, илааһан, инзаган, календарь, комбайн, космонавт, лагерь, ламбагай, медаль, морхооб, мультһэн, миисгэй, нюсэгэн, нааданхай, ниислэл, огород, омоли, онголо, онһон, портрет, пулаад, пеэишэн, расписани, республика, сабишалан, саад, сабхи, сууряан, сагаалха, сэтгүүл, театр, телевизор, таабари, түхэриг, уржадэр, уляангир, урьха, үгэрсэ, үндэһэн, ульгэр, хирпиисэ, хоолос, хэрэлсы, һалхин, голоомо, һоёо, һармагшан, һонгино, цирк, чемпион, часы, шоргоолжон, шофёр, шэлбүүһэн, эрхы, эльгэн, эрбээхэй, ээзгэй, юртэмсэ, юбкэ, юлхэгэр, яблока, ялаагана, ябагаар.

3 классай буриад хэлээр календарна- тематическа түсэб.

№	Хэшээлэй темэ	Үгтэһэн саг	Үнгэргэгдэхэ саг	Ажаглалта
I четверть				
Абян болон үзэгүүд 15 саг				
1.	Түрэл найхан буриад хэлэн	1		
2.	Абян болон үзэгүүд. Алфавит	1		
3-4.	Аялганай тааралдал	2		
5.	Аялганай нубарил	1		
6.	Аяганай нугарал	1		
7-8.	Аялган үзэгүүдые зүб бэшэлгэ: <i>у-ү, уу-үү, уй-үй.</i>	2		
9.	Аялган үзэгүүдые зүб бэшэлгэ: <i>ии-ы</i>	1		
10.	Аялган үзэгүүдые зүб бэшэлгэ: <i>өө-ээ</i>	1		
11.	Аялган үзэгүүдые зүб бэшэлгэ: <i>эй-ээ</i>	1		
12.	Хатуу ба зөөлэн хашалганууд	1		
13.	Словарь, словарна үгэнүүд	1		
14.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
15.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
Үгын бүридэл 12 саг				
16-17.	Үгын үндэһэн. Түрэл үгэнүүд.	2		
18-19.	Суффикс	2		
20-22.	Үгын залгалта. Нэгэ түхэлтэй үгэнүүд.	3		
23-25.	Үгын анхан нуурида <i>б,л,м, р</i> хашалгануудай удаа тодо бэшэ аялгануудай бэшэлгэ	3		
26.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
27.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
II четверть				
Абтаһан үгэнүүд 5 саг				
28	Абтаһан үгын сохилто: <i>-а, -о, -э</i> аялгануудай бэшэлгэ	1		
29.	Абтаһан үгын һүүлдэ түргэн – <i>и</i> бэшэлгэ	1		
30.	Абтаһан үгын залгалтанууд	1		
31.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
32.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
Хэлэлгын хубинууд 40 саг				
33.	Юумэнэй нэрэ – хэлэлгын хуби	1		
34-35	Юумэнэй нэрын нэгэнэй болон олоной тоо	2		
36-37	Юумэнэй нэрын падежнүүд болон асуудалнуудынь	2		

38-39	Нэрын падеж. Нэрлүүлэгшэ.	2		
40.	Хамаанай падеж	1		
41.	Зүгэй падеж	1		
42.	Үйлын падеж	1		
43.	Зэбсэгэй падеж	1		
44.	Хамтын падеж	1		
45.	Гаралай падеж	1		
46.	Дахуул үгэ	1		
47.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
48.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
Ш четверть				
49-50	Тэмдэгэй нэрэ. Асуудал, хэрэлэлгэ	2		
51.	Тэмдэгэй нэрэ. Юумэнэй нэрэтэй холбоон	1		
52-53	Юрын гэшүүн – элирхэйлэгшэ	2		
54-55	Адлирхуу болон харша удхатай үгэнүүд	2		
56.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
57.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
58.	Үйлэ үгэ – хэлэлгын хуби.	1		
59.	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүн хэлэгшэ	1		
60-61	Үйлэ үгын хууриин тодо бэшэ а, о, э аялгануудай бэшэлгэ.	2		
62.	Үйлэ үгын хуури, залгалта. Үгын бүридэлөөр шүүлбэри.	1		
63.	Үйлэ үгын сагууд тухай мэдэсэ	1		
64-65	Үйлэ үгын мүнөө саг	2		
66-67	Үйлэ үгын үнгэрхэн саг	2		
68-69	Үйлэ үгын ерээдүй саг	2		
70.	Үйлэ үгэ тухай дабталга	1		
71.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
72.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
Мэдүүлэл 11 саг				
73.	Мэдүүлэл: дабталга	1		
74-75	Мэдүүлэлэй янзанууд	2		
76	Хуряангы болон дэлгэрэнгы мэдүүлэлнүүд	1		
77	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
78.	Алдуунуудые усадхаха ажал	1		
I V четверть				
79	Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоон	1		
80-81	Мэдүүлэлэй шухала болон юрын гэшүүд: элирхэйлэгшэ, нэмэлтэ	2		
82.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		

83.	Алдуунуудыг усадхаа ажал	1		
Хэлэлгын нюусанууд 12 саг				
84.	Текст. Гол удха	1		
85.	Домоглол. Зураглал	1		
86.	Бодомжолго	1		
87.	Текстын хубинууд. Нэрлэлгэ	1		
88.	Фразеологизмууд	1		
89.	Үгын сэхэ ба шэлжэһэн удха	1		
90.	Синонимууд. Антонимууд	1		
91.	Омонимууд	1		
92.	Амаршалга бэшэлгэ	1		
93.	Бэшэг бэшэлгэ	1		
94.	Шалгалтын хүдэлмэри	1		
95.	Алдуунуудыг усадхаа ажал	1		
Рефлексивнэ хүдэлмэри 7 саг				
96-97	Дабталга	2		
98.	Жэлэй эсэсэй шалгалтын хүдэлмэри	1		
99.	Алдуунуудыг усадхаа ажал	1		
100-102	Рефлексивнэ хэшээл	3		